

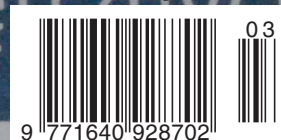
POLICJA

KWARTALNIK KADRY KIEROWNICZEJ POLICJI

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Volume 18, Issue 1

mswia.gov.pl

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

mswia.gov.pl

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

mswia.gov.pl

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

mswia.gov.pl

nadinsp. Jarosław
Szymczyk

Mariusz

Minister Sp
i Adm

Oznakowanie i wyposażenie w sygnały ostrzegawcze pojazdów uprzywilejowanych Policji...

Wybrane problemy pościgu transgranicznego w polsko-niemieckiej współpracy

Bezpieczeństwo w ruchu drogowym na przykładzie komendy miejskiej Policji

Aktualność zasad sir Roberta Peela w budowaniu i kształtowaniu idei community policing w Nowym Jorku i w Polsce

WYŻSZA SZKOŁA POLICJI W SZCZYTNIE

NOWOŚCI WYDAWNICZE WYDAWNICTWA WYŻSZEJ SZKOŁY POLICJI

Przeciwdziałanie międzynarodowej przestępczości przeciwko środowisku naturalnemu z perspektywy organów ścigania

Pod redakcją naukową
Wiesława Pływaczewskiego,
Aleksandry Nowak, Moniki Porwisz

ISBN 978-83-7462-544-9

oprawa twarda,
format B5,
ss. 350

Przestępczość teleinformatyczna 2016

Pod redakcją
Jerzego Kosińskiego

ISBN 978-83-7462-562-3

oprawa miękka,
format B5,
ss. 356

Jarosław Struniawski

Sztaby w Policji. Organizacja i funkcjonowanie

ISBN 978-83-7462-568-5

oprawa twarda,
format B5,
ss. 268

Bernard Wiśniewski,
Jerzy Kozioł,
Janusz Falecki

Podejmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych

ISBN 978-83-7462-552-4

oprawa twarda,
format B5,
ss. 188

POLICJA

KWARTALNIK KADRY KIEROWNICZEJ POLICJI

Komitet redakcyjny: przewodniczący — Piotr Bogdalski; członkowie: Jarosław Szymczyk, Rafał Batkowski, Rafał Kochańczyk, Michał Stępiński, Irmina Gołębiowska, Małgorzata Borowik, Krzysztof Pobuta, Iwona Klonowska

Zespół redakcyjny: Danuta Bukowiecka (redaktor naczelny), Krzysztof Łojek (zastępca redaktora naczelnego), Aleksander Babiński (sekretarz redakcji), Ryszard Chmielewski (redaktor statystyczny), Mariola Bil (redaktor językowy)

Redakcja wydawcy: Anna Bryczkowska, Iwona Pac, Anna Stankiewicz (redakcja językowa), Adam Rogala (redakcja techniczna)

Wydawca: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, 12-100 Szczytno, ul. Marsz. J. Piłsudskiego 111, e-mail: wwp@wspol.edu.pl, telefony kontaktowe: 89 621 51 50 (red. nacz.), 89 621 59 21 (zast. red. nacz.), 89 621 51 02 (sekretarz red.), fax 89 621 54 48

© Wszelkie prawa zastrzeżone — WSPol Szczytno

ISSN 1640-9280

Wersją referencyjną tytułu jest wersja drukowana

Zgodnie z komunikatem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 12 grudnia 2016 r., za publikację w naszym periodyku „Policja. Kwartalnik Kadry Kierowniczej Policji” uzyskuje 6 punktów w kategorii czasopism naukowych nieposiadających współczynnika wpływu Impact Factor (IF).

Zdjęcie na okładce: Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji Mariusz Błaszczak i komendant główny Policji nadinsp. dr Jarosław Szymczyk na odprawie z zastępcami komendantów wojewódzkich Policji.
Fot. L. Chemperek

SPIS TREŚCI

MATERIAŁY / MATERIALS

- Maciej Matolepszy, *Wybrane problemy pościgu transgranicznego w polsko-niemieckiej współpracy* / *SELECTED PROBLEMS OF THE CROSS-BORDER HOT PURSUIT IN THE POLISH-GERMAN RELATIONS* 2

OKIEM PRAWNIKA / IN THE LAWYER'S EYES

- Wojciech Olsztyn, *Działania antyterrorystyczne w świetle ustawy o działaniach antyterrorystycznych* / *COUNTER-TERRORIST OPERATIONS IN THE ACT ON ANTI-TERRORIST OPERATIONS* 8
- Kamil Stefan Kasina, *Zadania Policji w zakresie usuwania z drogi pojazdów w świetle art. 130a ustawy — Prawo o ruchu drogowym* / *VEHICLE REMOVAL AS THE TASKS OF THE POLICE (ART.130A OF THE TRAFFIC LAW)* 14

BEZPIECZEŃSTWO WEWNĘTRZNE / INTERNAL SECURITY

- Marek Fałdowski, Sylwester Karwowski, *Bezpieczeństwo w ruchu drogowym na przykładzie komendy miejskiej Policji* / *ROAD TRAFFIC SAFETY USING THE EXAMPLE OF MUNICIPAL POLICE HEADQUARTERS* 18
- Mariusz Graszka, Grzegorz Bugaj, Dorota Kalisz, Michał Bijak, Lesław Górniak, *Ćwiczenie zgrywające współdziałanie służb porządkowych i ratowniczych w reakcji na incydent terrorystyczny w środowisku zagrożonym emisją materiałów CBRN* / *JOINT EXERCISE OF POLICE FORCES AND RESPONDERS IN REACTION TO A TERRORIST INCIDENT IN AN ENVIRONMENT EXPOSED TO CBRN HAZARDS* 24
- Mariusz Wojtalewicz, *Praktyczne aspekty stosowania i wykorzystania kontroli operacyjnej oraz kontrolowanego wręczenia korzyści majątkowej w zwalczaniu przestępczości korupcyjnej* / *PRACTICAL ASPECTS OF THE OPERATIONAL CONTROL AND CONTROLLED HANDOVER OF FUNDS IN THE FIGHT AGAINST CRIME AND CORRUPTION* 28

POLICJA A SPOŁECZEŃSTWO / POLICE AND SOCIETY

- Tomasz Michułka, *Aktualność zasad sir Roberta Peela w budowaniu i kształtowaniu idei community policing w Nowym Yorku i w Polsce* / *THE TOPICALITY OF SIR ROBERT PEEL'S PRINCIPLES IN BUILDING AND FORMING THE IDEA OF COMMUNITY POLICING IN NEW YORK AND POLAND* 35

RAPORT Z BADAŃ / RESEARCH REPORT

- Kuba Jałoszyński, *Oznakowanie i wyposażenie w sygnały ostrzegawcze pojazdów uprzywilejowanych Policji jako elementy zwiększające poczucie komfortu psychicznego kierowcy podczas działania w warunkach podwyższonego stresu* / *LABELING AND EQUIPING OF PRIVILEGED VEHICLES IN WARNING SIGNALS AS A ELEMENT THAT INCREASE DRIVER'S PSYCHOLOGICAL COMFORT DURING ACTIONS IN CONDITION OF THE STRONGER STRESS* . . . 42
- Joanna Maria Paczkowska, *System kształcenia policjantów w przedmiocie przesłuchań w świetle wyników badań* / *TRAINING SYSTEM OF POLICE OFFICERS IN TERMS OF INTERROGATIONS BASED ON THE RESULTS OF STUDIES* 49

DOSKONALENIE ZAWODOWE / PROFESSIONAL PERFECTING

- Marcin Nowak, *W obliczu nowych wyzwań* / *IN THE FACE OF NEW CHALLENGES* 58

POLICYJNE CENTRUM INFORMACYJNE / POLICE INFORMATION CENTRE

- Anna Kalisz. 63

BIBLIOTEKA WSPÓL / LIBRARY OF THE POLICE ACADEMY IN SZCZYTNO

- Jadwiga Rykowska, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze. Wybór publikacji dostępnych w Bibliotece Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie* / *OPERATIONS AND RECOGNITION. SELECTION OF PUBLICATIONS AVAILABLE IN THE LIBRARY OF THE POLICE ACADEMY IN SZCZYTNO* 68

FOTOKRONIKA / PHOTO CHRONICLE 75

MATERIAŁY

Maciej Małolepszy¹Wybrane problemy pościgu transgranicznego w polsko-niemieckiej współpracy²

Streszczenie: Przestępczość przygraniczna od lat rzuca cień na polsko-niemieckie relacje. Choć bezpośrednio poszkodowane są przede wszystkim niemieckie regiony przygraniczne, to skutki przestępczości odczuwalne są także, z uwagi na gospodarcze powiązania, po polskiej stronie. Dlatego też przestępczość przygraniczna powinna być postrzegana jako polsko-niemiecki problem, który zwalczać skutecznie można jedynie wspólnymi siłami. Jednym z najważniejszych instrumentów współpracy w tym zakresie jest pościg transgraniczny. Niestety podstawy prawne pościgu przez polsko-niemiecką granicę nie są obecnie optymalnie ukształtowane. Prowadzi to do tego, że w wielu przypadkach wszczęty pościg musi zostać przerwany na granicy państwowej. Nie budzi wątpliwości, że z tej sytuacji korzystają wyłącznie przestępcy. Niniejszy artykuł ukazuje nie tylko trudności interpretacyjne oraz praktyczne problemy rodzące się na gruncie aktualnej regulacji, lecz przedstawia również propozycje ich rozwiązania. Na początku przywołane zostały przepisy, zgodnie z którymi może być prowadzony pościg przez polsko-niemiecką granicę. Następnie podjęty został problem wykładni pojęcia „przestępstwo ekstradycyjne”, którego popełnienie jest warunkiem dopuszczalności pościgu. Autor odpowiada tu przede wszystkim na pytanie o konieczność weryfikacji podwójnej karalności czynu oraz ustala, czy i w jakim zakresie różnice między polskim i niemieckim prawem wpływają na możliwość prowadzenia pościgu transgranicznego przez polskich i niemieckich funkcjonariuszy. Dalszą część rozważań autor poświęca znamieniu „przypadł na gorącym uczynku”, przedstawiając m.in. możliwe warianty wykładni oraz alternatywne sposoby ujęcia podstaw pościgu.

Słowa kluczowe: przestępczość przygraniczna, pościg, współpraca polsko-niemiecka, współpraca policyjna, przemyt, Schengen

Abstract: For a long time, criminality on the Polish-German border has been one of the problems casting a shadow on Polish-German relations. Although it is the German border regions that are directly affected, the effects of crime are also felt in the economically connected Polish communes. Therefore, cross-border crime is a Polish-German problem which must be tackled through joint action. One of the most important countermeasures against crime in the border regions is the cross-border hot pursuit. Unfortunately, the current legal bases for the cross-border hot pursuit in the Polish-German relations are not optimal, and as a result, in many cases a national chase has to be stopped at the state border. It is apparent that the criminals are the ones profiting from this situation. This paper not only shows the interpretation difficulties and the practical problems arising from the current regulation but it also proposes solutions to them. The Author begins with an introduction of the provisions according to which Polish and German officers are allowed to carry out a cross-border pursuit. Then, he discusses the problem of interpretation of the term “extraditable offence” as one of the conditions for the cross-border hot pursuit. In particular, the Author responds to the question whether the pursuing police officers have to verify the double criminality of the act and determines whether and to what extent differences between Polish and German law influence the possibility to carry out a cross-border pursuit. Further part of the paper deals with the condition “caught in the act of committing”. The Author presents i. a. possible interpretation variants of this expression and alternative ways to determine the legal basis of the cross-border hot pursuit.

Keywords: crime in border regions, hot pursuit, Polish-German cooperation, police cooperation, smuggle, Schengen

Przestępczość przygraniczna stanowi od wielu lat jeden z najważniejszych problemów występujących na polsko-niemieckim pograniczu. Typowe postacie tej przestęp-

czości, zwłaszcza przemyt papierosów lub narkotyków, jak również znaczna część przestępstw przeciwko mieniu, wyrządzają obu państwom nie tylko znaczne szkody materialne. Wpływają one także negatywnie na stosunki polsko-niemieckie, które na przestrzeni ostatnich 25 lat rozwijały się zasadniczo bardzo pozytywnie. Przy tym współpraca polsko-niemiecka na granicy widoczna jest nie tylko na płaszczyźnie ekonomicznej, lecz także można ją zaobserwować na płaszczyźnie kulturalnej, politycznej, dydaktycznej i naukowej. Relacje między Polską i Niemcami na granicy nie były jeszcze nigdy tak dobre jak dziś i obie strony mogą być dumne z tego, że osiągnęły tak wysoki stopień kooperacji i wzajemnego zaufania w różnych dziedzinach. Niestety przestępczość przygraniczna rzuca cień na tę współpracę i wydaje się, że należy ona do tych kategorii negatywnych zjawisk, których nie sposób całkowicie wyeliminować, a jedynie można je kontrolować i ograniczać. Należy przy tym zauważyć, że przestępczość przygraniczna stanowi poważny problem nie tylko dla Niemiec, ale również dla Polski. Chociaż jej bezpośrednie skutki dotyczą przede wszystkim stronę

¹ Dr hab. Maciej Małolepszy — autor jest kierownikiem Katedry Polskiego Prawa Karnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą i profesorem na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego. W latach 1992–1997 studiował prawo polskie i niemieckie na Wydziale Prawa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Po studiach odbył aplikację adwokacką w Zielonej Górze, którą zakończył egzaminem adwokackim przed Okręgową Radą Adwokacką w Zielonej Górze (1998–2002). W roku 2006 doktoryzował się na Wydziale Prawa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą pracą na temat *Kara grzywny i kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania w prawie polskim i niemieckim. Rozwój historyczny i stan obecny w ujęciu porównawczym*. Rok później praca została wyróżniona nagrodą im. Joachima Georga Darjesa (Towarzystwo Przyjaciół i Mecenasów Wydziału Prawa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina e.V.). W 2013 r. habilitował się na Wydziale Prawa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą pracą pt. *Niemiecka i polska kultura wykładni i argumentacji w prawie karnym. Analiza porównawcza orzecznictwa Federalnego Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Najwyższego*.

Adres do korespondencji: <malolepszy@europa-uni.de>.

² Tłumaczenia tekstu z języka niemieckiego dokonała Aleksandra Żurakowska.

niemiecką (dotyczy to zwłaszcza przestępczości przeciwko mieniu oraz przemytu papierosów), to pośrednio — pod względem gospodarczym — także i polska strona odczuwa negatywne skutki. Przestępczość przygraniczna utrudnia bowiem w dużym stopniu rozwój gospodarczy niemieckich regionów przygranicznych, ponieważ potencjalni inwestorzy mają obawy, by inwestować kapitał w regiony odznaczające się większym wskaźnikiem przestępczości. Im mniej jednak inwestuje się w niemieckich regionach przygranicznych, tym mniej miejsc pracy powstaje, a co za tym idzie obniża się jakość życia mieszkańców, którzy emigrują na zachód do bogatszych regionów. Proces ten jest szczególnie widoczny we Frankfurcie nad Odrą, który w ostatnich latach wyludnia się wręcz w dramatycznym tempie³. Rozwój ten ma wpływ także na polskie regiony przygraniczne, gdyż utrzymują się one w znacznym stopniu z usług świadczonych stronie niemieckiej. Rozwój gospodarczy polskiego regionu przygranicznego zależy więc bezpośrednio od sytuacji ekonomicznej niemieckiego regionu przygranicznego, wobec czego także problemy strony niemieckiej wpływają na stronę polską. Na tle tych zależności przestępczość przygraniczna musi być rozumiana jako problem polsko-niemiecki, który może zostać skutecznie rozwiązany tylko poprzez wspólne działanie. Polska i Niemcy powinny być zatem w podobnym stopniu zainteresowane zwalczaniem przestępczości przygranicznej.

Instytucja pościgu transgranicznego stanowi jeden z najważniejszych instrumentów zwalczania przestępczości transgranicznej. Niestety podstawy prawne tej instytucji nie są obecnie w obu państwach, zwłaszcza we wzajemnej relacji, optymalnie ukształtowane, co prowadzi do tego, że pościg transgraniczny nie może być stosowany we wszystkich koniecznych przypadkach. Nie ulega wątpliwości, że z tej sytuacji korzyści czerpią przestępcy. Potwierdziła to także konferencja zorganizowana 16 października 2015 r. w Collegium Polonicum w Ślubicach — wspólnej jednostce dydaktycznej i naukowej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą⁴.

Przedstawienie wszystkich problemów pościgu transgranicznego nie jest w ramach tak krótkiego artykułu niestety możliwe. Dalsze rozważania ograniczone zostaną dlatego do kilku wybranych zagadnień.

Podstawy prawne pościgu transgranicznego

Podstawy prawne pościgu przez polsko-niemiecką granicę uregulowane są w dwóch aktach prawnych, a mianowi-

cie w Konwencji Wykonawczej do układu z Schengen z 14 czerwca 1985 r. między rządami państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach⁵ (dalej jako KWS) oraz w umowie z 15 maja 2014 r. między rządem Rzeczypospolitej Polskiej a rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy służb policyjnych, granicznych i celnych⁶ (dalej jako umowa z 2014 r.). Należy zauważyć, że umowa z 2014 r. nie zastępuje regulacji KWS w przedmiocie pościgu transgranicznego, lecz ją uzupełnia. Reguluje ona przede wszystkim formalne aspekty prowadzenia pościgu, w tym dopuszcza go także przez granice powietrzne i wodne, nie rozszerza zaś jego podstaw. Artykuł 41 KWS pozostaje więc dla pościgów przez polsko-niemiecką granicę najważniejszym przepisem. Jego ustęp 1 brzmi następująco:

„Funkcjonariusze jednej z Umawiających się Stron, którzy ścigają w swoim kraju osobę złapaną podczas popełnienia lub uczestniczącą w popełnieniu jednego z przestępstw określonych w ustępie 4, są uprawnieni do kontynuowania pościgu na terytorium innej Umawiającej się Strony bez konieczności uzyskania uprzedniej zgody tej ostatniej, jeśli, z uwagi na szczególną pilność sytuacji, nie jest możliwe poinformowanie właściwych władz innej Umawiającej się Strony przy pomocy jakichkolwiek ze sposobów określonych w artykule 44 przed wjazdem na to terytorium lub jeśli powyższe organy nie są w stanie dotrzeć na miejsce przestępstwa w celu przejęcia pościgu.

Identyczne zasady stosuje się do sytuacji, w których ścigana osoba uciekła z aresztu tymczasowego lub podczas odbywania kary pozbawienia wolności.

[...]”⁷

Z brzmienia tego przepisu wynika, że pościg transgraniczny dopuszczalny jest w dwóch przypadkach. Po pierwsze, kiedy osoba zostanie przyłapana na gorącym uczynku podczas popełnienia przestępstwa lub uczestniczenia w nim. Po drugie, kiedy osoba ścigana znajdowała się w areszcie tymczasowym lub w zakładzie karnym i stamtąd uciekła. W praktyce większą rolę odgrywa pierwsza alternatywa. Dalsze rozważania będą koncentrować się właśnie na tej alternatywie, gdyż rodzi ona także znaczne problemy interpretacyjne. W pierwszej kolejności należy ustalić, jakie przestępstwa uprawniają do prowadzenia pościgu transgranicznego. Następnie wyjaśnienia wymaga kwestia, co kryje się pod pojęciem „złapania na gorącym uczynku”.

Przestępstwa uprawniające do pościgu transgranicznego

Artykuł 41 ust. 4 KWS stwarza państwom dwie możliwości określenia przestępstw uprawniających do prowa-

³ Oczywiście przestępczość przygraniczna jest jedną z wielu przyczyn wyludnienia.

⁴ M. Małolepszy, A. Żurakowska (red.), *Współpraca polsko-niemiecka w zakresie pościgów transgranicznych*, Zielona Góra 2016; M. Małolepszy, M. Soiné, A. Żurakowska (red.), *Die deutsch-polnische Zusammenarbeit im Bereich der grenzüberschreitenden Nacheile*, Berlin 2016.

⁵ Dz. Urz. WE L 239 z 22 września 2000 r., s. 19.

⁶ DzU z 2015 r., poz. 939.

⁷ Dz. Urz. WE L 239 z 22 września 2000 r.

dzenia pościgu transgranicznego. Po pierwsze mogą się one zdecydować na określone przestępstwa. Wówczas pościg transgraniczny dopuszczalny jest jednak tylko w przypadku następujących enumeratywnie wyliczonych przestępstw: zabójstwo, nieumyślne spowodowanie śmierci, gwałt, podpalenie, fałszowanie pieniędzy, kradzież z włamaniem i rozbój kwalifikowany oraz paserstwo, wymuszenie, porwanie i przetrzymywanie zakładników, handel ludźmi, nielegalny handel środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, naruszenie postanowień prawnych dotyczących broni i materiałów wybuchowych, umyślne spowodowanie szkody z użyciem materiałów wybuchowych, nielegalny przewóz toksycznych i niebezpiecznych odpadów, niezatrzymanie się oraz niepodanie szczegółowych danych po wypadku, którego skutkiem jest śmierć lub poważne uszkodzenie ciała. Z listy tej wynika, że w przypadku określenia przestępstw według pierwszej alternatywy pościg transgraniczny znajdzie zastosowanie tylko w razie popełnienia najcięższych przestępstw. Polska i Niemcy słusznie nie zdecydowały się we wzajemnej relacji na tę właśnie alternatywę, ponieważ ograniczałaby ona w bardzo dużym zakresie stosowanie pościgu transgranicznego. W oświadczeniach złożonych na podstawie art. 41 ust. 9 KWS oba państwa wybrały drugą z przewidzianych w art. 41 ust. 4 KWS opcji, dopuszczającą pościg transgraniczny przy tzw. „przestępstwach ekstradycyjnych”. Daleko idące trudności sprawia udzielenie odpowiedzi na pytanie, co należy rozumieć pod pojęciem „przestępstwo ekstradycyjne”, ponieważ ani KWS, ani umowa z 2014 r. nie definiują tego pojęcia. Pomocna przy rozwiązaniu tego problemu interpretacyjnego może być jednak decyzja ramowa Rady z 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (2002/584/WSiSW)⁸ (dalej jako DR-ENA), jak również przepisy krajowe wdrażające decyzję ramową do polskiego i niemieckiego porządku prawnego, gdyż obecnie to te przepisy zasadniczo regulują procedurę ekstradycyjną między Polską i Niemcami. Niestety także decyzja ramowa nie zawiera definicji przestępstwa ekstradycyjnego. Przy wykładni tego pojęcia należy jednak uwzględnić art. 2 ust. 1 DR-ENA, który otwiera możliwość wydania ENA w odniesieniu do czynów, które zagrożone są w państwie wydającym nakaz „karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym o maksymalnym wymiarze co najmniej 12 miesięcy”. Artykuł 2 ust. 1 DR-ENA wymaga więc, by czyn był zagrożony odpowiednią sankcją wyłącznie w państwie wydającym nakaz. Pojawia się pytanie, czy tym samym w całości zrezygnowano z wymogu podwójnej karalności, tj., czy ENA może zostać wykonany także wtedy, gdy czyn w świetle prawa państwa wykonania nakazu nie jest w ogóle karalny. Odpowiedzi dostarczają dalsze postanowienia decyzji ramowej. Zgodnie z art. 2 ust. 2 DR-ENA w odniesieniu do wyliczonych tam przestępstw (tzw.

przestępstwa katalogowe) należy odstąpić od weryfikacji podwójnej karalności, o ile czyn jest zagrożony w państwie wydania nakazu „karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym o wymiarze co najmniej trzech lat”. W przypadku pozostałych przestępstw każde państwo członkowskie może zgodnie z art. 2 ust. 4 DR-ENA uzależnić wydanie osoby od istnienia podwójnej karalności. Artykuł 4 nr 1 *in fine* DR-ENA wyjaśnia przy tym, że brak podwójnej karalności stanowi w tym wypadku fakultatywną przesłankę odmowy wykonania ENA. Niemcy jednak w odniesieniu do obywateli innych państw ukształtowały podwójną karalność — z wyjątkiem tzw. przestępstw katalogowych z art. 2 ust. 2 DR-ENA — jako obligatoryjną przesłankę wydania (§ 81 nr 1 w zw. z § 3 ust. 1 ustawy o międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach karnych⁹). W stosunku do niemieckich obywateli podwójna karalność wymagana jest tylko wtedy, gdy czyn nie wykazuje istotnego związku ani z krajem, ani z zagranicą (§ 81 nr 1 w zw. z § 3 ust. 1 ustawy o międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach karnych)¹⁰. Polski kodeks postępowania karnego¹¹ wymaga natomiast podwójnej karalności tylko w przypadku wydania polskiego obywatela (art. 607p § 2 k.p.k.). W pozostałych przypadkach brak podwójnej karalności stanowi fakultatywną przesłankę wydania (art. 607r § 1 nr 1 k.p.k.), co oznacza, że obcy obywatel może zostać wydany z Polski do Niemiec także wtedy, gdy czyn nie jest karalny w polskim prawie. Z tego wynika jednak, że katalog przestępstw ekstradycyjnych w obu państwach jest inny, gdyż oba państwa w różny sposób wdrożyły do swoich porządków prawnych DR-ENA. Okoliczność ta rzutuje oczywiście na zakres zastosowania pościgu transgranicznego pomiędzy Polską i Niemcami, gdyż, jak wyżej stwierdzono, pościg transgraniczny dopuszczalny jest tylko przy przestępstwach ekstradycyjnych. Asymetria ta jest szczególnie widoczna w przypadku czynów, które w jednym państwie kwalifikowane są jako wykroczenie, a w innym (sąsiednim) państwie jako przestępstwo. Jako przykład można przywołać kradzież, która w Niemczech zawsze uznawana jest za przestępstwo, w Polsce zaś tylko wtedy, gdy wartość skradzionej rzeczy przekracza 1/4 minimalnego wynagrodzenia za pracę¹².

Jeśli więc sprawca, który nie jest obywatelem Polski, ukradnie w Niemczech rower o wartości 50 euro, niemiecka policja może ścigać go przez granicę, ponieważ

⁹ BGBl. I 1994, s. 1537 ze zm.

¹⁰ B. v. Heintschel-Heinegg [w:] U. Sieber, H. Satzger, B. v. Heintschel-Heinegg (red.), *Europäisches Strafrecht*, Baden-Baden 2014, § 37 Nb. 43; F. Meyer [w:] K. Ambos, S. König, P. Rackow (red.), *Rechtshilfe in Strafsachen*, Baden-Baden 2015, Nb. 857. Ponadto zapewnione musi być odesłanie skazanego do Niemiec w celu odbycia tam kary, a zasługujące na ochronę zaufanie osoby ściganej w to, że nie zostanie ona wydana, nie może przeważać w ramach podejmowanego *ad casum* ważenia przeciwstawnych interesów (§ 80 ust. 2 zd. 1 nr 3 ustawy o międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach karnych).

¹¹ DzU z 1997 r., nr 87, poz. 555 z zm., dalej jako k.p.k.

¹² Art. 119 § 1 k.w.

⁸ Dz. Urz. WE L 190 z 18 lipca 2002 r., s. 1 ze zm.

wydanie w tym wypadku jest zasadniczo możliwe. Jeśli jednak dany czyn w Polsce kwalifikowany będzie jako przestępstwo, w Niemczech zaś jako wykroczenie, wydanie sprawcy, niebędącego obywatelem Niemiec, z Niemiec do Polski z góry jest wyłączone. Za przykład może posłużyć stan faktyczny, w którym sprawca, niemający niemieckiego obywatelstwa, prowadzi pojazd mechaniczny pod wpływem alkoholu, a zawartość alkoholu we krwi przekracza 0,5 ‰. Podczas gdy czyn ten w Polsce kwalifikowany jest zawsze jako przestępstwo, w Niemczech dzieje się tak tylko wówczas, gdy sprawca nie może bezpiecznie prowadzić pojazdu. Jeśli może on bezpiecznie prowadzić pojazd, popełnia on wykroczenie z § 24a ust. 1 ustawy o ruchu drogowym¹³. Oznacza to, że sprawca nie może zostać wydany do Polski, pomimo iż w świetle polskiego prawa popełnił on przestępstwo. W takim wypadku nie może być prowadzony także pościg transgraniczny z Polski do Niemiec.

Kolejna różnica występuje w zakresie karalności oddalenia się z miejsca wypadku. Z zestawienia regulacji polskiej z niemiecką płynie bezsporny wniosek, że niemieckie prawo stwarza znacznie więcej możliwości zakwalifikowania oddalenia się z miejsca wypadku jako przestępstwa. Zgodnie z polskim prawem przestępstwo zachodzi tylko wówczas, gdy skutkiem wypadku jest średni lub ciężki uszczerbek na zdrowiu lub śmierć innej osoby. Natomiast zgodnie z § 142 ust. 1 niem. k.k.¹⁴ odpowiedzialność karną ponosi także ten sprawca, który w wyniku swojego zachowania spowodował skutek, który w polskim prawie zakwalifikowany zostałby jako lekki uszczerbek na zdrowiu. Ponadto inaczej niż w polskim prawie przestępstwo z § 142 ust. 1 niem. k.k. zachodzi także wtedy, gdy wystąpi jedynie szkoda materialna.

We wszystkich wskazanych wyżej przypadkach zachodzi asymetria między prawem polskim i niemieckim, której wyeliminowanie nie jest niestety łatwe. Wprawdzie można sobie wyobrazić, że Polska i Niemcy zmienią obowiązującą umowę z 2014 r. i określą podwójną karalność jako obligatoryjną przesłankę pościgu transgranicznego. Takie działanie mogłoby przynajmniej ukształtować pościg transgraniczny bardziej „symetrycznie”. Z drugiej strony krok ten nie jest wskazany, ponieważ wyraźnie ograniczyłby możliwość pościgu transgranicznego, a tego w obliczu problemu przestępczości przygranicznej nie można byłoby zaaprobować. Poza tym taka zmiana byłaby niezgodna z art. 41 ust. 10 KWS, ponieważ zgodnie z tym przepisem strony umowy mogą na płaszczyźnie bilateralnej jedynie rozszerzyć zakres zastosowania pościgu transgranicznego, nie mogą go natomiast zawęzić¹⁵. Tym samym rozwiązanie to nie wchodzi w grę już z przyczyn prawnych.

To, co można byłoby jeszcze rozważyć, to zmiana umowy z 2014 r., zgodnie z którą pościg transgraniczny byłby dopuszczalny także wtedy, gdy czyn w świetle prawa jednej ze stron kwalifikowany byłby jako wykroczenie. Taka zmiana byłaby wprawdzie zgodna z art. 41 ust. 10 KWS, budzi ona jednak poważne wątpliwości pod kątem szans na możliwe wydanie osoby ściganej. Celem pościgu transgranicznego jest bowiem zasadniczo wydanie osoby ściganej po jej zatrzymaniu do państwa, w którym popełniono przestępstwo. Jeśli wydanie osoby jest niemożliwe, wątpliwa wydaje się celowość pościgu¹⁶. Wprawdzie polski obywatel mógłby zostać w Polsce pociągnięty do odpowiedzialności (art. 3 § 2 w zw. z art. 131 kodeksu wykroczeń¹⁷) za popełnioną w Niemczech kradzież, która w Polsce zakwalifikowana zostałaby jako wykroczenie (art. 119 § 1 k.w.). Pościg takiej osoby przez granicę wydaje się jednak nieproporcjonalny. Należy zauważyć, że pościg transgraniczny z natury rzeczy jest instrumentem wyjątkowym, który wykorzystywany powinien być tylko wtedy, gdy dochodzi do znacznego naruszenia danego dobra prawnego. Bez wątpienia wystarczającą podstawę pościgu stanowi zabójstwo, ciężki uszczerbek na zdrowiu i kradzież samochodów. Natomiast w przypadku kradzieży rzeczy nieznacznej wartości pościg transgraniczny wydaje się narzędziem nieadekwatnym, gdyż działanie obcych funkcjonariuszy na terytorium państwa sąsiedniego wiąże się zawsze z pewnymi niebezpieczeństwami wynikającymi chociażby z braku znajomości języka, których powodowanie nie w każdym wypadku jest opłacalne.

W rezultacie należy stwierdzić, że dotychczasowe regulacje, które dopuszczają pościg transgraniczny tylko w przypadku przestępstw ekstradycyjnych nie są zapewne doskonałe, ale w tej chwili brak jest lepszych koncepcji, które pozwoliłyby na zastąpienie obecnych uregulowań. Tym samym nie zachodzi obecnie potrzeba podjęcia przez oba państwa jakiś działań w tym zakresie.

Znamie „przytapania na gorącym uczynku”

Pojęcie „przytapania na gorącym uczynku” nie jest zdefiniowane ani w KWS, ani w nowej polsko-niemieckiej umowie z 2014 r. Może być ono więc różnie interpretowane, w zależności od tego, jakim argumentom przyzna się pierwszeństwo. Zasadniczo można to pojęcie interpretować wężiej lub szerzej. Zgodnie z wąską wykładnią wymaga ono pewnej wiedzy w zakresie popełnienia przestępstwa. Ta zachodzi przykładowo wtedy, gdy funkcjonariusze biorący udział w pościgu sami zaobserwowali popełnienie przestępstwa. W praktyce jest to jednak raczej wyjątek, co oznacza, że wąska wykładnia pojęcia „przytapania

¹³ BGBl. I 2003, s. 310, 919 ze zm.

¹⁴ BGBl. I 1998, s. 3322 ze zm., dalej jako niem. k.k.

¹⁵ A. Żurakowska, *Die polizeiliche Nacheile über die deutsch-polnische Grenze. Zu den Voraussetzungen und der Ausübung grenzüberschreitender Verfolgungen* [w druku].

¹⁶ W rezultacie tak też Żurakowska, *Die polizeiliche...*, wyd. cyt.; por. też B. Goy, *Vorläufige Festnahme und grenzüberschreitende Nacheile. Zur Behandlung von Flagrantfällen in Frankreich und Deutschland*, Berlin 2002, s. 289.

¹⁷ Dalej jako k.w.

na gorącym uczynku” bardzo ogranicza zakres zastosowania pościgu transgranicznego. Zgodnie z szerszą wykładnią znamię „przytapania na gorącym uczynku” może być uznane za spełnione już wówczas, gdy zachodzi uzasadnione przypuszczenie popełnienia przestępstwa. Zachodzi ono z pewnością wówczas, gdy funkcjonariusze ścigają w nocy drogi samochód, który zmierza w kierunku polsko-niemieckiej granicy i ignoruje wszystkie sygnały do zatrzymania. Jeśli sprawdzenie w rejestrze samochodów skradzionych przyniosło wynik negatywny, funkcjonariusze nie mogą być pewni, że samochód ten nie został skradziony, ponieważ jego właściciel z uwagi na nocną porę być może jeszcze nie zgłosił kradzieży. Jeśli jednak pojazd zgodnie z policyjnym rozpoznaniem należy do kategorii pojazdów, które aktualnie są najczęstszym przedmiotem kradzieży, załoga wozu patrolowego bez wątplenia może powziąć uzasadnione przypuszczenie, że pojazd ten został przed chwilą skradziony i ma właśnie zostać wywieziony z kraju¹⁸. Z perspektywy efektywnego zwalczania przestępczości przygranicznej jest oczywiste, że funkcjonariusze powinni kontynuować pościg pomimo przekroczenia przez pojazd granicy państwowej. W tym wypadku można z bardzo wysokim prawdopodobieństwem przyjąć, że pojazd ten został skradziony, wobec czego ucieczka kierowcy do Polski nie powinna przerwać już rozpoczętego pościgu. Kontynuacja pościgu będzie jednak możliwa co najwyżej wówczas, gdy pod pojęciem „przytapania na gorącym uczynku” będzie się rozumieć nie „pewną wiedzę”, lecz „uzasadnione przypuszczenie popełnienia przestępstwa”.

Istnieje szereg powodów przemawiających za szerszym ujęciem pojęcia „przytapania na gorącym uczynku”. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że KWS powstała wprawdzie jako umowa międzynarodowa, została jednak później inkorporowana do prawa UE. Prawo UE jako porządek prawny *sui generis* należy wyklądać autonomicznie. Przy tym zgodnie ze stałym orzecnictwem TSUE należy przestrzegać tzw. zasady *effet utile*¹⁹, zgodnie z którą prawo UE należy wyklądać w taki sposób, aby mogło ono rozwinąć swoją „pełną względnie praktyczną skuteczność”. Wymagając zaś dla znamienia „przytapania na gorącym uczynku” pewnej wiedzy, pozbawia się instytucję pościgu transgranicznego pełnej skuteczności²⁰. Ostatecznie bowiem pewna wiedza zachodzi tylko wtedy, gdy funkcjonariusze sami widzieli przestępstwo lub dowiedzieli się o nim z zawiadomienia o popełnieniu

przestępstwa (kradzieży), co w praktyce będzie stanowić raczej wyjątek niż regułę²¹.

Z dotychczasowych rozważań wynika, że umowa z 2014 r. wymaga zmiany, w ramach której albo jasno i zgodnie z wyżej przedstawioną szerszą wykładnią zdefiniuje się pojęcie „przytapania na gorącym uczynku”, albo dopuści się pościg transgraniczny także wtedy, gdy przesłanka „przytapania na gorącym uczynku” nie jest spełniona. Rezygnacja z tego znamienia byłaby także zgodna z art. 41 KWS. Jako dobry przykład takiego rozszerzenia można podać polsko-litewską umowę²², która w swoim art. 11 ust. 1 mówi jedynie o pościgu „w związku z czynem zabronionym”. Polsko-czeska umowa²³ dopuszcza w swoim art. 11 ust. 1 pościg za „podejrzany lub osobą podejrzaną”. Także w nowej niemiecko-czeskiej umowie o współpracy²⁴ zrezygnowano z przesłanki „przytapania na gorącym uczynku”, dopuszczając ponadto pościg transgraniczny za osobą, która „uchyliła się od kontroli policyjnej lub celnej prowadzonej na obszarze przygranicznym”. Także zgodnie z niemiecko-austriacką umową²⁵ przez granicę mogą być ścigane nie tylko te osoby, które zostały przytapanie na gorącym uczynku, lecz również te, które na obszarze przygranicznym w odległości do 150 km od granicy uchylły się od kontroli prowadzonej w celu znalezienia osób, „które podejrzane są o popełnienie przestępstwa ekstradycyjnego lub zostały skazane na sankcję, z powodu której wydanie jest dopuszczalne”. Z uwagi na to, że wszystkie te umowy w porównaniu z polsko-niemiecką umową znacząco rozszerzają dopuszczalność pościgu transgranicznego, podobne regulacje powinny obowiązywać także w relacjach polsko-niemieckich. Są one bowiem kluczowe dla skutecznego zwalczania przestępczości przygranicznej.

Wnioski

W zakresie zwalczania przestępczości na terenach przygranicznych wiele już osiągnięto w relacjach polsko-niemieckich. To jednak nie oznacza, że przestępczości nie da się zwalczać jeszcze skuteczniej. Z przedstawionych rozważań wynika jednoznacznie, że instrument pościgu transgranicznego wymaga ulepszenia. Przede wszystkim należałoby zmienić umowę z 2014 r. w taki sposób, że pojęcie „przytapania na gorącym uczynku” zdefiniuje się jasno i zgodnie z wyżej przedstawioną szerszą wykładnią albo dopuści się pościg transgraniczny także wtedy, gdy przesłanka „przytapania na gorącym uczynku” nie jest spełniona. Zmiana ta jest absolutnie konieczna i wymaga zgody obu państw przy zmianie umowy z 2014 r.

Niestety zachodzi uzasadniona obawa, że polska strona propozycję zmiany potraktuje z pewną powścią-

¹⁸ Tak B. Kalthoff, *Bezpośrednie podejrzenie czy wiedza dająca pewność? O przesłance „złapania na gorącym uczynku” zgodnie z art. 41 ust. 1 KWS* [w:] M. Małolepszy, A. Żurakowska (red.), *Współpraca polsko-niemiecka...*, wyd. cyt., s. 91.

¹⁹ F. C. Mayer [w:] E. Grabitz, M. Hilf, M. Nettesheim (Red.), *Das Recht der Europäischen Union*, 60. wyd. uzupełniające, München 2016, art. 19 EUV Nb. 57; M. Bavendamm, *Pościg na podstawie nowej polsko-niemieckiej umowy policyjnej — uwagi dotyczące interpretacji art. 25 z niemieckiej perspektywy* [w:] M. Małolepszy, A. Żurakowska (red.), *Współpraca polsko-niemiecka*, wyd. cyt., s. 215.

²⁰ M. Bavendamm, *Pościg na podstawie...*, wyd. cyt., s. 215.

²¹ Tamże.

²² DzU z 2006 r., nr 177, poz. 1244.

²³ DzU z 2006 r., nr 177, poz. 1246.

²⁴ BGBl. II 2016, s. 474.

²⁵ BGBl. II 2005, s. 858.

gliwością. Pościg transgraniczny należy w Polsce z uwagi na tragiczną polsko-niemiecką historię do spraw wrażliwych politycznie. Polska i Niemcy osiągnęły jednak dziś poziom zaufania, w którym aspekty historyczne (które oczywiście nie powinny zniknąć z pamięci) nie powinny w decydującym stopniu kształtować aktualnej polityki kryminalnej. Niebezpieczeństwem dla regionów przygranicznych nie są dziś „obcy funkcjonariusze”, lecz przestępcy, którzy niszczą wizerunek regionów przygranicznych. Jak na początku wskazano, przestępczość przygraniczna stanowi polsko-niemiecki problem, który rozwiązany może zostać tylko wspólnymi siłami. W każdym razie istnienie granicy nie powinno ułatwiać przestępcom ich aktywności.

Wydaje się jednak, że rozszerzeniu podstaw pościgu transgranicznego powinno towarzyszyć także odpowiednie szkolenie funkcjonariuszy prowadzących pościg w zakresie obcego dla nich prawa. Z uwagi na to, że działający w państwie sąsiednim funkcjonariusze są związani prawem państwa sąsiadującego, powinni oni znać podstawy tego prawa. Przekroczenie uprawnień przez obcego funkcjonariusza wskutek nieznamomości prawa państwa sąsiadującego byłoby politycznie bardzo szkodliwe dla instytucji pościgu transgranicznego. Należy przy tym także zauważyć, że polskie i niemieckie prawo karne materialne i procesowe znacznie się od siebie różnią. Z przeprowadzonych do tej pory badań na ten temat wynika, że pomiędzy obydwoma porządkami prawnymi zachodzą fundamentalne (strukturalne) różnice, które

istotnie wpływają na ukształtowanie całego systemu prawa karnego²⁶. Różnice występują nie tylko na płaszczyźnie wymiaru kary²⁷, w przepisach części szczególnej kodeksu karnego²⁸ lub na płaszczyźnie procedury karnej²⁹, lecz również w zakresie wykładni ustaw³⁰. Funkcjonariusze prowadzący pościg powinni w ramach kształcenia policyjnego poznać przynajmniej te zasadnicze różnice, zanim przekroczą granicę.

²⁶ M. Małolepszy, *Deutsches und polnisches Strafrecht — strukturelle Unterschiede*, „Neue Justiz” 2016, Nr. 11, s. 453–457.

²⁷ M. Małolepszy, *Geldstrafe und bedingte Freiheitsstrafe nach deutschem und polnischem Recht. Rechtshistorische Entwicklung und gegenwärtige Rechtslage im Vergleich*, Berlin 2007.

²⁸ M. Małolepszy, *Problemy podwójnej przestępności czynu w kontekście pościgu transgranicznego* [w:] M. Małolepszy, A. Żurakowska (red.), *Współpraca polsko-niemiecka...*, wyd. cyt., s. 75–88; tenże, *Die Probleme der beiderseitigen Strafbarkeit einer Tathandlung im Kontext der grenzüberschreitenden Nacheile* [w:] M. Małolepszy, M. Soiné, A. Żurakowska (red.), *Die deutsch-polnische...*, wyd. cyt., s. 83–97; tenże, *Einbruchdiebstahl im deutschen und im polnischen Strafrecht* [w:] A. Chylewska-Tölle, A. Tölle (Red.), *Auf beiden Seiten der Oder. Europäische, nationale und regionale Aspekte der deutsch-polnischen Nachbarschaft. Festschrift für Professor Dr. habil. Dr. h.c. Andrzej Jan Szwarc*, Berlin 2016, s. 313–333.

²⁹ M. Małolepszy, *Abschied von der Suche nach der Wahrheit im deutschen und polnischen Strafverfahren: Eine parallele Tendenz?* „Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft” 2014, Nr. 126, s. 489–508.

³⁰ M. Małolepszy, *Deutsche und polnische Auslegungs- und Argumentationskultur im Strafrecht. Eine vergleichende Analyse der Rechtsprechung von Bundesgerichtshof und Oberstem Gericht*, Berlin 2015.